

ZRC SAZU

Slovenska gasilska terminologija – za boljše (spo)razumevanje

Doc. dr. Mateja Jemec Tomazin, VGČ II.

Zakaj gasilci potrebujemo slovar?

- Znak razvitosti stroke – usklajena in preverjena terminologija
- Zanesljiv vir podatkov
- Oblika (prednosti in slabosti knjige in digitalnega vira)
- Strokovnjaki in pripravljenost na sodelovanje
(26 avtorjev + 16 recenzentov)
- Mesto objave:
 - <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji>

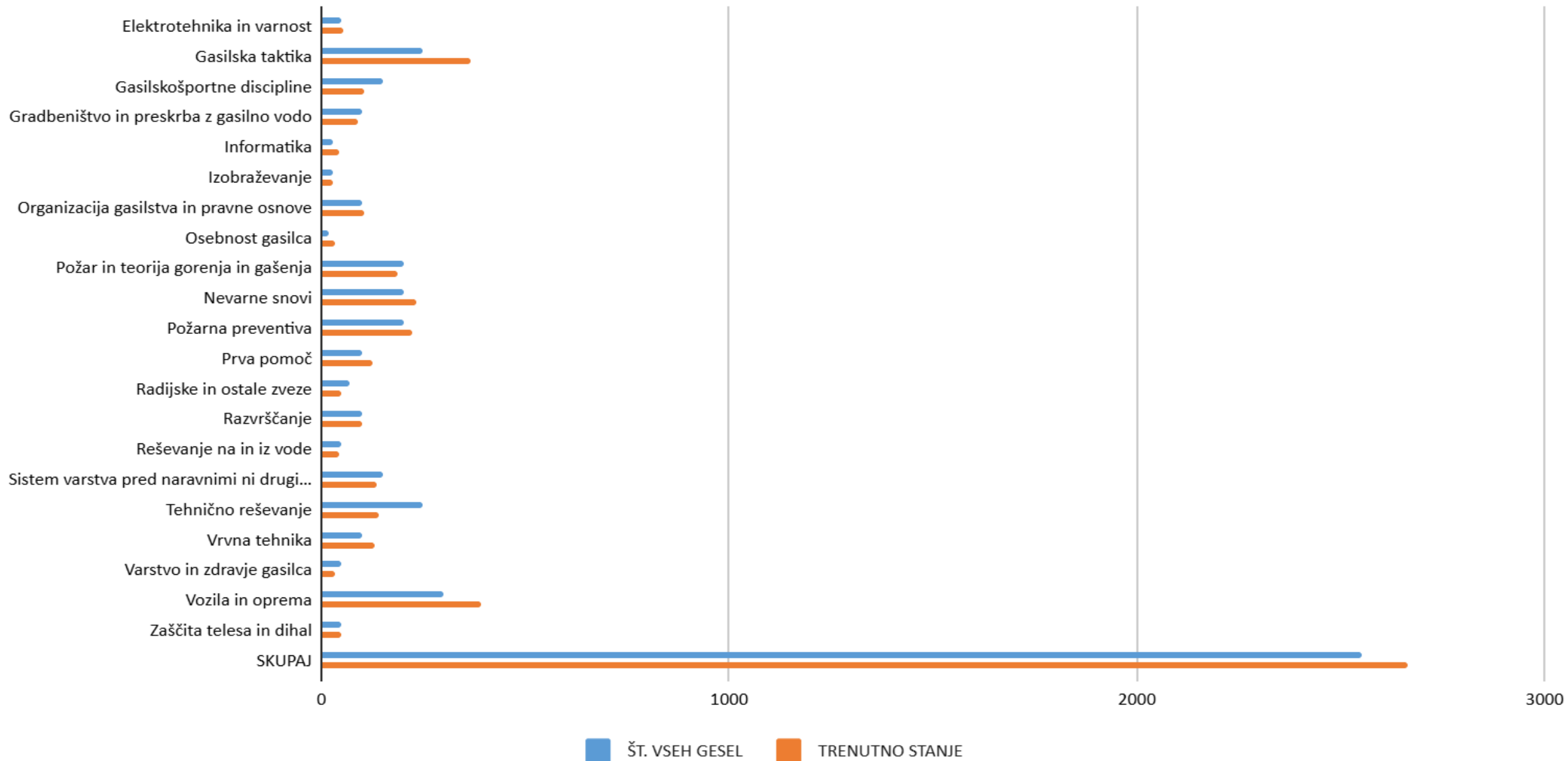

Z navdušenjem in znanjem

- Poznavanje stroke in sposobnost ubeseditve – verodostojnost in avtoriteta strokovnjaka
- Metodologija – razvoj novih orodij – strojno luščenje, pregled in skupno delo
- Uveljavljenost poimenovanj - razmerje med knjižnostjo in žargonom
- Izbor strokovnjakov – specifičnost slovarskega dela
- Sodelovanje
- Združevanje vedenja

Grafični prikaz napredka nastajanja GTS

Značilnosti znanstvenega terminološkega slovarja – luščenje – Wordsmith 8.0 : STP

Luščenje

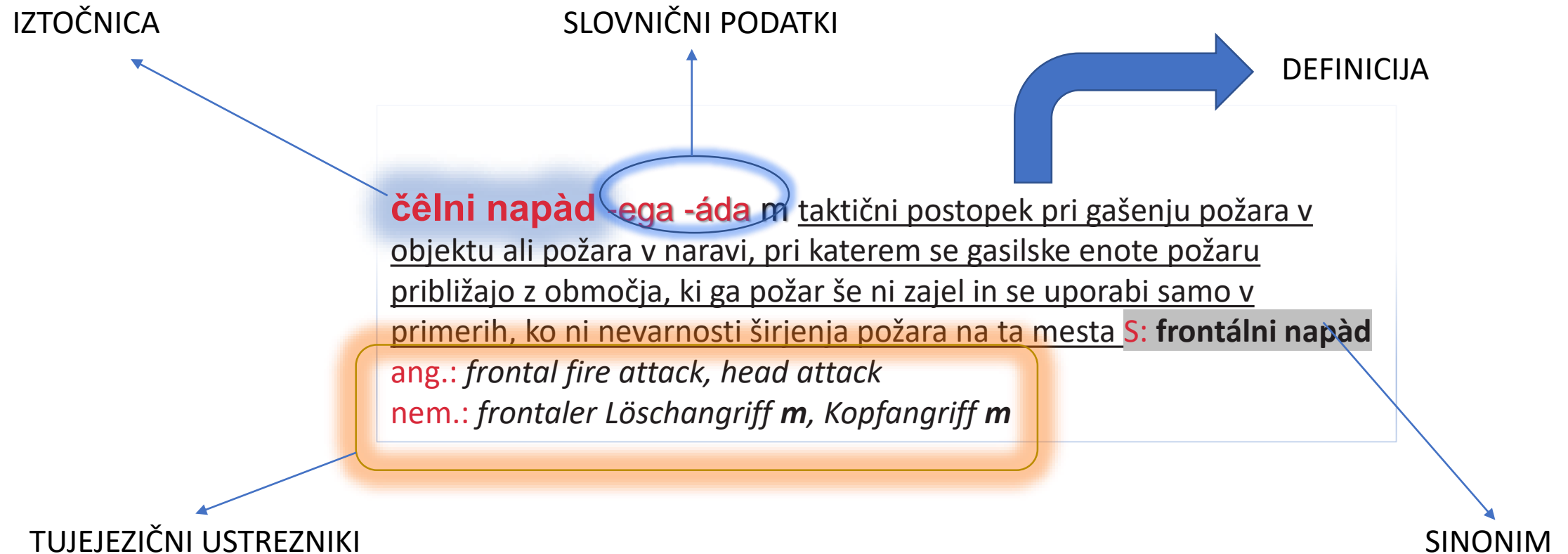
Terminološki kandidati

Seznam terminoloških kandidatov, ki so rezultat izbranega luščenja.

#	KANONIČNA OBLIKA	UTEŽ
1	mehansko prezračevanje	0.998
2	dispečerska centrala	0.998
3	frontalni napad	0.998
4	zunANJI sektor	0.998
5	požarni sektor	0.998
6	gasilska straža	0.998
7	podtlačno prezračevanje	0.998
8	podtlačni prezračevalnik	0.998
9	vertikalno prezračevanje	0.998
10	hidravlično prezračevanje	0.998

Oblikovanje definicij – skupno delo

- Upoštevanje pojmovnega sistema: skupaj *gasilna sredstva*, skupaj *tehnike gašenja*

Uravnotežena raba jezika – ženske oblike

Sistemska za označevanje oseb – ženska oblika v zaglavju

pomočnik vódje -a -- m **pomočnica vódje** -e **ž** zaščita, reševanje in pomoč oseba, ki je podrejena vodji posamezne organizacijske ravni in njegovemu namestniku ter opravlja določene naloge za vodjo, npr. posodabljanje seznama razpoložljivih virov **ang.:** *command assistant* **nem.:** *Führungsassistent* **m**

smérni móž -ega -á m **smérna žêna** -e -e **ž** razvrščanje gasilec, tudi vozilo ali enota, ki pri premikanju ohranja določeno smer, kar velja navadno za prvega levega gasilca na čelu razvrstitve, drugi gasilci v razvrstitvi pa usklajujejo svoje gibanje po njem tako po globini kot širini **ang.:** *leading man* **nem.:** *Richtungsgeber* **m**, *Richtungsweisender* **m**

Terminološka sinonimija – isti pojem

- razmerje **tuje** : **domače** (*požarni efekt* : *požarni učinek*; *abról zabójnik* : *snemljívi zabójnik*)
- različna **poimenovalna motivacija** (*opožarjena površina* : *črno območje*; *kurílna vrédnost* : *spódnja zgoreválna toplôta*; *strôpnik* : *horizontálni nosílec*)
- razmerje, ki temelji na **pretvorbi prilastka** (*vodja operacij* : *operativni vodja*; *sprejémno mésto* : *mésto za sprejém enòt*)
- razmerje, nastalo s **poenobesedenjem** (*verižna dobava vode* : *veriga*; *tekmovalni prostor* : *tekmovališče*)
- razmerje med **kratico/okrajšavo** in **razvezavo** (*OTP* : *operativno-taktični postopek*; *gasílsko vozílo s cistêrno 1* : *GVC-1*)

Se čisto vsi vozijo v napačno smer?

Dejanska raba v besedilih – *protivrezne hlače*, ustaljenost – vendar pa:

Ali so hlače namenjene zaščiti pred **urezom** ali **vrezom**?

prótiurézne nàdhláče -ih -ač ž mn. zaščitno pokrivalo za obe nogi uporabnika verižne motorne žage, ki se namesti čez druge vrste hlač in je primerno za dejavnosti, pri katerih se uporablja žaga le za določeno kratkotrajno opravilo **ang.:** *chainsaw protection gaiter* **nem.:** *Schnittschutzbeinlinge* *f*

urézati uréžem dov. (é ê)

1. *pri rezanju raniti, poškodovati*: malo je manjkalo, pa bi ga urezal; urezati v prst; pazi, da se ne urežeš; urezati se z nožem; do krvi se urezati

vrézati vréžem dov. (é ê)

1. *z rezanjem narediti, izoblikovati kaj v kaj*: vrezati napis, podobo, znamenje; vrezati v drevo, kovino, steklo; vrezati z nožem; dati si vrezati začetnici imen v prstan *vgravirati* / lisice so mu vrezale krvavo progo v zapestje / reka je vrezala svojo strugo v skrilavce; pren., ekspr. nič ni moglo izbrisati podobe, ki so jo vrezali prvi stiki s tujim svetom

♦ teh. vrezati navoj

2. *z rezanjem prodreti v tkivo, snov*: vrezati v organ; vrezati s skalpelom

Tradicija in sodobnost

- Upoštevanje terminoloških načel
- Preverjena in potrjena slovenska terminologija v strokovnih besedilih – knjižna slovenščina
- Določena in s terminološkim dogovorom sprejeta terminologija (*učinek kipenja, prezračevalno odvisni požar*)
- Preverjena tuja terminologija

Slovar ne vsebuje:

- Pogovornih izrazov, npr. *rozika, muštik, dihtenga*
- Frazemov, npr. *rdeči petelin, kjer je dim, je tudi ogenj, junak dneva, gasilska fotografija*
- Narečnih glasovnih prilagoditev
- Fotografij, skic

Priložnost za razvoj in dosledna uporaba

Gasilski katekizem (1934):

Narodna ideja gasilstva se kaže v ljubezni do domovine, ki je mora biti prežet vsak član. **Vsak gasilec ljubi svojce, svoj materni jezik, svojega bližnjega, svoj narod.**

Izid slovarja – februar 2025

- Spletna oblika na **Terminologišču** – namenski iskalnik do iztočnicah, definicijah in ustreznih
Primer: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji>
- ali prek portala **Fran** – splošni iskalnik: <https://fran.si/>
- Knjiga – do 1. 2. 2025 – prednaročniška cena 29 evrov; ob naročilu več kot 20 izvodov, je cena 25 evrov, po izidu bo redna cena 39 evrov.
- <https://knjigarna.zrc-sazu.si/sl/publikacije/gasilski-terminoloski-slovar>

Slovar je nastal v okviru **razvojno-raziskovalne naloge 4300-239/2021-1 Gasilski terminološki slovar**, ki ga je financirala Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ter **raziskovalnega programa P6-0038**, ki ga je financirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovativno dejavnost Republike Slovenije.

ZRC SAZU

• Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša • Inštitut za arheologijo • Zgodovinski inštitut Milka Kosa • Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta • Muzikološki inštitut • Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede • Inštitut za slovensko narodopisje • Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije • Filozofski inštitut • Geografski inštitut Antona Melika • Inštitut za raziskovanje krasa • Paleontološki inštitut Ivana Rakovca • Biološki inštitut Jovana Hadžija • Glasbenonarodopisni inštitut • Družbenomedicinski inštitut • Inštitut za kulturno zgodovino • Inštitut za antropološke in prostorske študije • Inštitut za kulturne in spominske študije •